

Marian Al. Żurowski

Biskup diecezjalny a wyższy przełożony instytutu życia konsekrowanego

---

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 27/3-4, 31-41

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. MARIAN AL. ŻUROWSKI

**BISKUP DIECEZJALNY A WYŻSZY PRZEŁOŻONY
INSTYTUTU ŻYCIA KONSEKROWANEGO**

Treść: — 1. Problem egzempcji. — 2. Wzajemna współpraca. — 3 Aktualne pojęcie egzempcji. — 4. Problem prezentacji. — 5. Instytuty na prawie diecezjalnym. — 6. Założenie nowego domu, lub zmiana przeznaczenia już istniejącego. — 7. Pozostałe uprawnienia biskupa diecezjalnego.

W misterium Kościoła jedność w Chrystusie domaga się między członkami wzajemnej wspólnoty życia. Albowiem „podobają się jednak Bogu uświęcać i zbawiać ludzi nie pojedynczo, z wykluczeniem wszelkiej wzajemnej między nimi więzi, lecz uczynić z nich Lud” (KK, 9)¹. Sobór Wat. II naświetlił pełniej i głębiej nie tylko naturę Kościoła jako misterium, sakramentu czy znaku i narzędzia wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego (KK, 1) ale również naświetlił element istotny jaką jest wspólnotowa komunია.

Wspólnotowa komunია ma charakter dynamiczny i udział w niej członków oraz całych zespołów powinien być jak najbardziej aktywny, współdziałający z Łaską Bożą. Albowiem jak mówi św. Paweł w 2 Liście do Koryntian 13,13 — komunია dla jedności — jest łaską. A zatem i tutaj we wzajemnych racjach nie można opierać się jedynie o stosunki zewnętrzno-prawne, ale trzeba sięgnąć głębiej, do rzeczywistości kościelnej.

Aktywny udział we wspólnotowej komunii jest wielokrotnie naświetlany w listach św. Pawła, gdzie słowo „Koinonia” jest użyte zarówno w sensie współdziałania jak współudziału². Wspólnotowa komunია jest to witalny proces życia Kościoła. Jeżeli bowiem w Kościele są dane rozmaite dary, funkcje i charyzmaty, to nie tylko dla indywidualnego pożytku konkretnej osoby, ale dla całej wspólnoty, komunii kościelnej po to, lepiej służyć dziełu do którego Chrystus nas powołał. Chodzi o to, by każdy w swoim zakresie, zgodnie ze swoim powołaniem służąc braciom „in Comunione”, wspólnie realizował misję Kościoła.

¹ Wytyczne Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich, oraz Kongregacji Biskupów na temat wzajemnych relacji między biskupami i zakonnikami w Kościele, *Mutuae relationes* (MR) pars I, n. 2, PPK, t. XI, I. Warszawa 1980, s. 35, nr 20453.

² M. Żurowski, *Społeczności realizacji rad ewangelicznych w „komunii” Kościoła partykularnego*, Prawo Kanoniczne, 25, 1982, n. 1/2 s. 124.

Do tej misji nawiązuje³ kan. 573, który mówiąc o oddaniu się całkowitym umiłowanemu nade wszystko Bogu, stwierdza, że członkowie instytutów życia konsekrowanego są poświęceni z szczególnego tytułu dla chwały Boga, budowaniu Kościoła i zbawieniu świata. A zatem nie tylko element indywidualny, ale budowanie Kościoła wspólnotowe jest tutaj wyraźnie wyszczególnione, co jest elementem, jak najbardziej zgodnym z Soborem Wat. II.

Kan. 618 przypomina, że przełożeni otrzymują od Boga przez posługę Kościoła władzę i winni ją wykonywać w duchu służby. A więc w świetle omówionego co tylko powyżej kanonu, służba ta ma być skierowana nie tylko do dobra podwładnych, ale i własnej wspólnoty, która żyje i pracuje w konkretnych Kościołach partykularnych, więc służba i do ich dobra jest skierowana, a równocześnie do dobra Kościoła powszechnego. To można pojąć tylko rozumiejąc wszystko „in communionem ecclesiastica”. Dlatego też tenże kan. 618 wyraźnie im poleca, że winni oni chętnie wysłuchiwać i popierać wspólną inicjatywę mającą na uwadze dobro instytutu i Kościoła. Dobra bowiem instytutu nie da się oddzielić od dobra Kościoła zarówno partykularnego jakim jest diecezja jak i równocześnie Kościoła Powszechnego. Konstytucja bowiem o Kościele w nrze 23 mówi, że Kościół katolicki istnieje w Kościołach partykularnych i z nich się składa, a w ich komunii działają instytuty życia konsekrowanego „in communionem”.

W realizacji jednak swojego daru, swojego charyzmatu we wspólnocie kościelnej nie wolno zapomnieć o tym, co jest istotne dla własnego powołania i dlatego kan. 578 przypomina, że wszyscy powinni wiernie zachowywać myśl i założenia swoich założycieli, zatwierdzone przez kompetentną władzę kościelną, dotyczące natury, celu ducha i charakteru instytutu, jak również zdrowych jego tradycji. To wszystko stanowi dziedzictwo tegoż instytutu.

Nie można jednak samowolnie interpretować tego dziedzictwa i charakteru instytutu, ponieważ zgodnie z kan. 576 do kompetentnej władzy kościelnej należy interpretacja rad ewangelicznych, prawne regulowanie ich praktyki, ustanowienia stałych form takiego życia przez kanoniczną aprobatę, oraz troska by instytuty wznęstały i rozwijały się zgodnie z duchem ich założycieli i zdrowych tradycji; czyli ponad władzą wewnętrzną jest władza nadrzędna, najczęściej gdy chodzi o instytuty na prawie papieskim — będzie to Stolica Apostolska.

W celu jednak zabezpieczenia tych elementów, które zarówno Sobór jak i *Kodeks* uważa jako elementy istotne, które należy zachować i są właściwe dla danego instytutu, Kodeks w kan. 586 § 1 postanawia, że poszczególnym instytutom przyznaje się słu-

³ Por. MR p. I. nr 5, PPK dz. c. nr 20461, s. 38, Por. M. Żurowski, dz. c. s. 124.

ną autonomię życia, zwłaszcza w zakresie zarządzania, dzięki której mają posiadać w Kościele własną dyscyplinę, a także zachowują własne dziedzictwo, o którym mowa w wyżej cytowanym kan. 578.

1. Problem egzempcji

Z zagadnieniem powyższym łączy się ściśle tradycyjny problem egzempcji, o którym mówi zarówno *Konstytucja o Kościele* w nrze 45 jak i Dekret *O Pastoralnej Działalności Biskupów*. Ten ostatni wyraźnie postanawia, że dla harmonijnego współdziałania w apostołacie i zachowania jednolitej dyscypliny ustala Sobór następujące zasady podstawowe. Nr 35 p. 1 tegoż samego dokumentu soborowego nie tylko wspomina o uległości i szacunku należnemu biskupom ale wzywa również do wypełniania prac apostołskich, ilekroć biskup w sposób prawowity wzywa do wypełnienia prac apostołskich. Oczywiście jak mówi dalej ten sam punkt, ma się to dokonać bez naruszania charakteru instytutu i zgodnie z Konstytucjami, które powinny być w tym celu przystosowane w oparciu o zasady niniejszego dekretu soborowego. A zatem kryterium nie są normy zawarte w Konstytucjach jako takich, ale tylko to w Konstytucjach co stanowi założenia fundatorów dotyczące natury, celu, i ducha czyli charakter i dziedzictwo instytutu. To nie może być naruszone.

W nrze 35 p. 3 tenże sam Dekret *O Pasterskich Zadaniach Biskupów w Kościele* mówi o egzempcji, mocą której zakonnicy podlegają Ojcu św. lub innej władzy kościelnej a wyjęci są spod jurysdykcji biskupa. Ma ona za cel wewnętrzny ład instytutów, czyli wszystko co mogłoby się przyczynić do zharmonizowanego wzrostu doskonałości zakonnego współżycia. Ta egzempcja nie stoi na przeszkodzie by zakonnicy na Prawie Papieskim podlegali także biskupiej jurysdykcji w diecezjach, stosownie do wymogów prawa.

Szerzej rozwija to, kolejny punkt 4, który wyraźnie wyszczególnia, że zakonnicy nawet wyjęci podlegają miejscowemu ordynariuszowi w sprawach publicznego kultu Bożego bez naruszania oczywiście obrządków, w sprawie duszpasterstwa, podawania Ludowi świętej nauki, religijnego, moralnego wychowania wiernych, zwłaszcza katechizacji dzieci, urabiania liturgicznego, a także różnych dzieł w takim zakresie w jakim mają one związek ze sprawowaniem świętego apostołatu. Również wszelkie szkoły katolickie prowadzone przez zakonników o ile nie są tylko wewnętrznymi podlegają ordynariuszowi miejsca, gdy chodzi o ich ogólną organizację i nadzór bez naruszania uprawnień zakonników do ich kierownictwa. Zakonnicy obowiązani są zachować to wszystko, co synody lub Konferencje Episkopatu prawnie nałożą wszystkim do zachowania.

Na zakończenie tego dokumentu w nrze 44 Sobór postanawia,

by przy rewizji *Kodeksu Prawa Kanonicznego* sformułowano odpowiednie prawa według założeń ustalonych w tym dekreście. A zatem dla komisji kodyfikacyjnej były to wytyczne podstawowe, wiążące.

Zgodnie z wytycznymi soborowymi już kan. 675 mówiący o instytutach życia konsekrowanego oddających się dziełom apostołskimi w § 3 wyraźnie stwierdza, że wszelka działalność apostołska wykonywana w imieniu i z polecenia Kościoła winna być prowadzona w jego wspólnocie, w komunii, czyli jest to podstawowa zasada wszelkiej działalności apostołskiej w Kościele.

W dalszym ciągu kan. 678 § 1 powtarza i precyzuje normy zawarte w Dekreście Soborowym *O Pasterskich Zadaniach Biskupów*. Mówi bowiem: „w sprawach, które dotyczą duszpasterstwa publicznego wykonywanie kultu Bożego oraz innych dzieł apostołskich, zakonnicy podlegają władzy biskupów, którym winni okazywać uległe posłuszeństwo i szacunek”.

2. Wzajemna współpraca

Żeby jednak tego rodzaju uległość nie rozbijała i nie wprowadzała dysharmonii do życia zakonnego § 2 kan. 678 wyraźnie zaznacza, że w wykonywaniu zewnętrznego apostołatu zakonnicy podlegają także własnym przełożonym oraz winni pozostać wierni dyscyplinie instytutu, a biskupi w razie potrzeby mają zadbać by ten obowiązek został zachowany.

A zatem członkowie instytutów życia konsekrowanego podlegają zarówno kontroli ze strony biskupa, jak i swojego własnego przełożonego, czy to prowincjalnego czy miejscowego; stąd niesłuszne są zarzuty niektórych indywidualnych osób, że już kontroluje mnie władza diecezjalna, dlaczego to jeszcze czyni przełożony zakonny. Jest to jednak potrzebne ze względu na harmonijność wykonywania dzieł zleconych, ale także dla zachowania charakteru prac wykonywanych przez zakonników, oraz zachowania dyscypliny właściwej tym instytutom, a także troski przełożonych o właściwe wywiązywanie się z podjętych zobowiązań ze strony ich podwładnych. Uzasadnia takie rozwiązanie kodeks, koniecznością popierania uporządkowanej współpracy między różnymi instytutami oraz pomiędzy nimi i klerem diecezjalnym by pod kierownictwem biskupa diecezjalnego praca apostołska i wszystkie dzieła apostołskie były właściwie skoordynowane, bez naruszania charakteru i celu poszczególnych instytutów i praw fundacyjnych.

Potwierdzenie powyższej zasady odnoszącej się do podlegania biskupowi diecezjalnemu w sprawie apostołstwa zewnętrznego, daje nam kan. 683 § 1., który mówi o uprawnieniu biskupa w czasie wizytacji pasterskiej. Mianowicie mówi on: „Biskup diecezjalny może osobiście lub przez kogoś innego podczas wizytacji paster-

skiej, jak również w wypadku konieczności, wizytować: kościoły i kaplice do których wierni habitualnie uczęszczają, szkoły oraz inne dzieła religijne lub miłosierdzia duchowego, powierzone zakonnikom. Nie dotyczy to jednak szkół, które są dostępne wyłącznie własnym alumnom instytutu". Kolejny § 2, mówi że gdyby przypadkiem przy tej wizytacji wykrył nadużycie, może on — jeśli nie odniosłoby skutku powiadomienie o tym przełożonego — sam własną powagą to załatwić. Z kontekstu wynika, że dotyczy to wszystkiego co podlega wizytacji biskupa diecezjalnego. Jest to bowiem § 2 w kontekście § 1. A zatem w interpretacji musi to być rozpatrywane łącznie.

Kanon 679 postanawia, że „biskup diecezjalny, gdy przynagła bardzo poważna przyczyna może zabronić członkowi instytutu zakonnego przebywania na terenie diecezji, jeżeli powiadomiony o tym wyższy przełożony zaniedbał zarządzić sprawę. Sprawę należy natychmiast przedstawić Stolicy Apostolskiej”. A zatem sprawa musi być naprawdę poważna.

Kan. 680 precyzuje cel i granice współpracy, mówi bowiem: „Trzebo popierać uporządkowaną współpracę między różnymi instytutami, oraz pomiędzy nimi i klerem diecezjalnym, jak również, pod kierownictwem biskupa diecezjalnego, koordynację wszystkich dzieł i poczynań apostolskich, z zachowaniem wszakże charakteru, celu poszczególnych instytutów i praw fundacyjnych”. Są tu zawarte trzy podstawowe zasady:

- 1° podtrzymywania i popierania uporządkowanej współpracy,
- 2° koordynacja wszystkich dzieł i poczynań apostolskich należy do biskupa diecezjalnego,
- 3° Nie wolno naruszać charakteru i celu poszczególnych instytutów i praw fundacyjnych już istniejących przed wydaniem kodeksu, a nawet przed dokumentami soborowymi wprowadzającymi ograniczenia na przyszłość w tej materii.

A zatem winna być zrealizowana współpraca, ale rozumna z zachowaniem tego co istotne dla własnego instytutu.

Konsekwencją przytoczonych norm jest § 3 kan. 678 gdzie wyraźnie kodeks postanawia, że w zakresie zlecania dzieł apostolskich zakonnikom biskupi diecezjalni i przełożeni zakonni powinni działać we wzajemnym porozumieniu.

Wzajemne porozumienie o którym była mowa nie tylko dotyczy samego powierzenia zakonnikowi przez biskupa diecezjalnego jakiegoś dzieła w uzgodnieniu z uprawnieniami przełożonych, według kan. 678 § 2 i 3. Umowa ta zgodnie z intencją prawodawcy ma również uwzględnić uprawnienia konkretnego członka o którego chodzi, a zatem nie dopuścić do nadużyć. § 2 kan. 681 wymaga ustalenia jasnych kryteriów, w oparciu o które dane prace, dane zadanie ma być powierzone, mówi on: „W takich przypadkach biskup diecezjalny i konkretni przełożeni powinni zawrzeć pisem-

ną umowę, w której obok innych spraw należy wyraźnie i dokładnie określić to co się odnosi do przedmiotu wykonywanego dzieła, przydzielenie do niego zakonników i spraw materialnych". Analogię prawną można czerpać z umowy zawieranej przez biskupa wysyłającego swego duchownego do innej potrzebującej diecezji a biskupem przyjmującym na okres czasowy. W równej mierze są wówczas uwzględnione uprawnienia Kościoła macierzystego jak i partykularnego przyjmującego, przy równoczesnym uwzględnieniu uprawnień duchownego, który na miejscu pracy ma mieć zapewnione odpowiadające jego pracy warunki, a wracając do swojej diecezji jest traktowany jak inni duchowni, którzy cały czas pracowali na terenie diecezji. Różnica polega na tym, że chodzi tam o kościelne jednostki organizacyjne terytorialne a tutaj jest relacja między jednostką organizacyjną personalną, a terytorialną z tym że na terenie tej ostatniej Biskup diecezjalny jest odpowiedzialny za koordynację i kierownictwo wszystkich dzieł i poczynań apostołskich.

Konstytucja Dogmatyczna o Kościele w nr 45,2 wyraźnie wspomina o uprawnieniu jakie ma z racji prymatu nad całym Kościołem Papież, by mógł, czy to poszczególny instytut służący celom doskonałości, czy też poszczególnych jego członków, wyjąć spod jurysdykcji miejscowych ordynariuszy i poddać ich sobie samemu lub powierzyć władzom patriarchalnym. Nie powinno to jednak wpływać na zmniejszenie czci i posłuszeństwa w myśl ustaw kanonicznych względem autorytetu pasterskiego biskupów w Kościołach partykularnych, tak koniecznej i niezbędnej dla pracy apostołskiej.

3. Aktualne pojęcie egzempcji

Konsekwentnie do cytowanego tekstu *Konstytucji o Kościele* kan. 591 wyraźnie stwierdza, że Papież „mając na uwadze większe dobro instytutów oraz troskę o zabezpieczenie potrzeb apostołatu na mocy swojego prymatu obejmującego cały Kościół może, ze względu na wspólny pożytek, wyjmować instytuty życia konsekrowanego spod kierownictwa ordynariusza miejsca i poddawać je tylko sobie lub innej władzy kościelnej”. A zatem jest możliwa egzempcja w szerszym tego słowa znaczeniu aniżeli stosowana do wszystkich instytutów na prawie papieskim, jednakże wymaga to osobistej interwencji Papieża, którą On powinien podjąć, czy to ze względu na dobro instytutu, czy też troskę o zabezpieczenie potrzeb apostołatu.

Jak widać z powyższych stwierdzeń łącznie cała sprawa egzempcji jest na nowo uporządkowana według podstawowych zasad soborowych, jak i cytowanych kanonów. Wobec tego nie można stosować poprzednich norm w tej materii w całej rozciągłości; nie

można się też odwoływać do przywilejów, albowiem kan. 4 mówi o prawach nabytych i przywilejach udzielonych przez Stolicę Apostolską osobom prawnym, a będących w użyciu, które nie zostały odwołane, tylko te pozostają nienaruszone, czyli o ile kanony tego kodeksu wyraźnie ich nie odwołują.

Tymczasem ta materia została od nowa całkowicie uregulowana, wobec tego ten kanon nie ma tu zastosowania, tym bardziej, że klauzula końcowa Konstytucji promulgującej nowy kodeks z 25 stycznia 1983 roku odwołuje także te przywileje, które wymagają specjalnej i szczegółowej wzmianki, jak również przeciwne zwyczaje. Wobec tego jedynie w przypadku potwierdzenia na nowo istniejących uprzednio przywilejów przez Ojca świętego lub na nowo ich określenia jest możliwe szersze, aniżeli to było omówione stosownie egzempcji.

4. Problem prezentacji

W związku z treścią kan. 681 kolejny kan. 682 § 1 precyzuje bardziej szczegółowo, że gdy idzie o nadanie zakonnikowi jakiegoś urzędu kościelnego w diecezji, otrzymuje on nominację od biskupa diecezjalnego po przedstawieniu przez kompetentnego przełożonego, lub przynajmniej za jego zgodą.

W tym miejscu wypada szerzej omówić zagadnienie prezentacji na urząd, czy do wypełnienia jakiegoś zadania w diecezji. Należy tutaj jednak zwrócić uwagę, że nieco inaczej będzie się to dokonywało w wypadkach kiedy kościół jest własnością zakonu, chociażby w nim była utworzona na przykład parafia, inaczej w wypadku kiedy dana parafia będzie powierzona na stałe zakonnikowi, nawet gdyby Kościół był własnością diecezji a inaczej jeszcze gdy będzie chodziło o jednorazowe powierzenie urzędu czy zadania diecezjalnego w kościele partykularnym lub w parafii, która nie jest powierzona na stałe zakonnikom.

Nowy Kodeks w oparciu o smutne doświadczenie historyczne eliminuje wszelkie prezentacje zewnętrzne na urzędy kościelne z wyjątkiem prezentacji ściśle wewnątrz — kościelnych. W relacji między biskupem diecezjalnym a wyższym przełożonym zakonnym w dalszym ciągu jednak prezentacje pozostają aktualne zgodnie z kan. 158 § 1. Powinien ten ostatni przedstawić kandydata władzy do której należy przydzielenie urzędu w ciągu 3 miesięcy od otrzymania wiadomości o wakansie urzędu.

Pewną trudność dla przełożonego zakonnego może spowodować kan. 159, który mówi, że nikt nie może być prezentowany wbrew jego woli. Stąd kandydat powinien być zapytany o zgodę, którą powinien wyrazić w ciągu 8 dni.

Ten komu przysługuje prawo prezentacji może przedstawić jednego lub kilku kandydatów, ale zdalnych zgodnie z prawem po-

wszechnym czy partykularnym na dany urząd. Kan. 161 § 1 stwierdza, że jeżeli ktoś przedstawił kandydata niezdatnego, a zdatność tę ocenia biskup diecezjalny, zgodnie z prawem powszechnym czy partykularnym, wówczas może powtórnie prezentować innego kandydata w ciągu miesiąca. Jednakże kto w użytecznym czasie dwukrotnie przedstawił kandydata, który okazał się niezdatnym wówczas traci prawo prezentacji. Wówczas władzy nadającej urząd przysługuje prawo przydzielenia wakującego urzędu w sposób swobodny. Może to się dokonać jeżeli będzie na przykład parafia diecezjalna nie powierzona na stałe zakonowi. Jednakże w wypadku kiedyby chodziło o parafię powierzoną na stałe zakonowi wtedy jednak pomimo swobodnego uprawnienia powierzenia wakującego urzędu nie może biskup tego uczynić bez zgody własnego ordynariusza kandydata. Jest tu pewna trudność bardziej teoretyczna aniżeli praktyczna.

Zakonnik który otrzymał nominację od biskupa diecezjalnego po przedstawieniu go przez kompetentnego przełożonego lub przynajmniej za jego zgodą może być usunięty z powierzonego mu stanowiska tak według uznania kompetentnej władzy, po powiadomieniu przełożonego zakonnego, jak przez przełożonego po powiadomieniu nadającego, bez wymagania zgody drugiego. Ta norma pozostaje bez zmiany w stosunku do starego prawa.

Pewna dodatkowa trudność może powstać przy powierzaniu urzędu rektora kościoła, albowiem kan. 557 § 1 mówi, że rektora kościoła mianuje swobodnie biskup diecezjalny z zachowaniem jednak prawa wyboru lub prezentowania jeśli komuś zgodnie z prawem to przysługuje, wtedy biskup diecezjalny zatwierdza lub ustanawia rektora. Trudność jest jednak zasadniczo pozorna, albowiem zgodnie z kan. 556 przez rektorów rozumie się kapłanów, którym powierzono troskę o jakiś kościół, który nie jest ani parafialny ani kapitulny ani złączony z domem wspólnoty zakonnej lub stowarzyszenia życia apostołskiego, którzy sprawują w nim święte czynności. Wobec tego poprzednio cytowany kanon z prawem prezentowania i z prawem mianowania rektora kościoła będzie się odnosił jedynie do tych kościołów rektorskich, które są własnością lub obsługiwane są przez zakonników, a nie są kościołami przy domu zakonnym.

5. Instytutu na prawie diecezjalnym

Nie ma większych problemów gdy chodzi o uprawnienie biskupa diecezjalnego w stosunku do instytutów na prawie diecezjalnym. Biskupi bowiem mogą zgodnie z kan. 579 erylować nowe instytuty po niezbędnej konsultacji ze Stolicą Apostolską. W wypadku rozszerzenia się danego instytutu na inne diecezje, zgodnie z kan. 595 większe uprawnienia ma biskup domu głównego danego in-

stytutu, np. zatwierdzenie Konstytucji lub dokonywania w nich zmian. Dotyczy to również załatwiania ważniejszych spraw zgodnie z kan. 595, które przekraczają kompetencje władzy najwyższej danego instytutu. Ograniczenie uprawnień ma miejsce wówczas, gdy zgodnie z technicznym określeniem przyłożyła rękę już do tego instytutu Stolica Apostolska. Biskup diecezjalny może również dyspensować od poszczególnych przepisów Konstytucji tego instytutu. Względem instytutów na prawie diecezjalnym biskup ma rozstrząsać szczególną troskę zostawiając im jednak, zgodnie z kan. 586 autonomię wystarczającą w rzeczach zarządu wewnętrznego i rządzenia się własną dyscypliną zgodnie z kan. 578.

6. Założenie nowego domu, lub zmiana przeznaczenia już istniejącego.

Jeśli chodzi o wszystkie instytuty życia konsekrowanego, to zgodnie z kan. 609 winny uzyskać zezwolenie biskupa na erekcję nowego domu, którego zawsze dokonuje kompetentna władza danego instytutu. Wyjątek stanowi klasztor mniszek, do erekcji którego wymagane jest ponadto zezwolenie Stolicy Apostolskiej (kan. 609 § 2). Kan. 611 precyzuje ściśle co zawiera w sobie zezwolenie biskupa diecezjalnego na założenie domu zakonnego jakiegoś instytutu, a mianowicie

- 1° prowadzenie życia zgodnego z charakterem i z własnymi celami instytutu;
- 2° wykonywanie zgodnie z przepisami prawa własnych dzieł z uwzględnieniem warunków dołączonych do zezwolenia;
- 3° posiadanie kościoła gdy idzie o instytuty kleryckie, z zachowaniem jednak w mocy przepisów kan. 1215 § 3, który dotyczy lokalizacji Kościoła. Mieści się również w tym prawo wykonywania świętych posług zgodnie z przepisami prawa.

Pewną nowością jest kan. 612, który w jasnych słowach określa, że wymagana jest dodatkowa zgoda biskupa diecezjalnego, jeżeli istniejący już dom zakonny ma być przeznaczony na inne dzieło apostolskie aniżeli na to, dla którego był poprzednio ustanowiony. Zmiana przeznaczenia ma więc charakter nie tylko wewnętrznego zarządu i wewnętrznego dyscypliny oraz wewnętrznego życia instytutu, ale inny charakter apostolski. To właśnie pociąga za sobą konieczność uzyskania nowego zezwolenia biskupa diecezjalnego.

W odniesieniu natomiast do zniesienia domu zakonnego prawnie erygowanego wymaga się jedynie zasięgnięcia rady biskupa diecezjalnego, a dokonuje to najwyższy przełożony zgodnie z przepisami własnych Konstytucji, chyba, że chodziłoby tu o zniesienie jedynego domu jakiegoś instytutu, wówczas niezbędne jest zezwolenie Stolicy Apostolskiej, której rezerwuje się decyzję odnośnie do majątku tego domu. W poprzednich wypadkach tę decyzję

odnośnie majątku domu zlikwidowanego regulują przepisy wewnętrzne Konstytucji oraz Kanony Kodeksu Prawa Kanonicznego z Księgi V „O dobrach doczesnych Kościoła”.

7. Pozostałe uprawnienia biskupa diecezjalnego

Dodatkowe uprawnienia uzyskuje biskup diecezjalny w stosunku do klasztoru niezależnego, który poza własnym przełożonym nie ma innego wyższego przełożonego poza Stolicą Apostolską i nie jest złączony z innym instytutem zakonnym w ten sposób, żeby przełożony tego instytutu miałby określoną przez Konstytucje władzę nad tym klaszturem.

Jeśli chodzi o uprawnienie biskupa diecezjalnego do wizytacji w zakresie dyscypliny zakonnej, to przysługuje mu zgodnie z kan. 628 § 2, 1° jedynie w stosunku do klasztorów niezależnych oraz do poszczególnych domów instytutów na prawie diecezjalnym położonych na jego terytorium.

Ponadto kan. 625 § 2 daje biskupowi diecezjalnemu prawo przewodniczenia wyborom przełożonego klasztoru niezależnego znajdującemu się na jego terytorium oraz najwyższego przełożonego instytutu na prawie diecezjalnym. W tym ostatnim wypadku uprawnienie to przysługuje biskupowi domu głównego. Ponadto klasztory niezależne powinny raz w roku składać ordynariuszowi miejsca sprawozdanie z zarządu dobrami doczesnymi. Podobnie przysługuje biskupowi diecezjalnemu prawo wglądu w zarząd dobrami materialnymi w stosunku do domu zakonnego na prawie diecezjalnym.

Na koniec warto przypomnieć, że w instytutach laickich czy to diecezjalnych czy na prawie papieskim do biskupa diecezjalnego należy zatwierdzanie proponowanych po konsultacji z zainteresowaną wspólnotą spowiedników, w szczególności w klasztorach mniszek, w domach formacji oraz w większych wspólnotach laickich.

Il Vescovo diocesano e il superiore maggiore di un istituto di vita consacrata

L'istituto comunitario ha carattere dinamico ed i suoi singoli membri, ed anche interi gruppi, dovrebbero parteciparne nel modo più attivo. I membri degli Istituti sono consacrati a Dio in modo particolare, non soltanto per quanto riguarda la loro persona, ma anche l'edificazione della Chiesa e la salvezza del mondo. I superiori non soltanto devono essere al servizio del bene dei loro subalterni, ma anche della propria comunità, della Chiesa particolare e universale, „in comunione”.

Se la collaborazione è possibilmente armoniosa non possono essere violati i pensieri fondamentali e i principi dei fondatori dell'istituto, espressi nelle Costituzioni. Abbracciano essi la natura, lo scopo, lo spirito ed il carattere dell'istituto ed anche le same tradizioni. Il Nuovo Codice garantisce agli istituti la dovuta autonomia di vita all'interno dell'istituto stesso. Ciò non vieta tuttavia che nelle questioni che rigu-

ardano l'apostolato del culto pubblico e altre opere apostoliche, siano soggetti all'autorità del vescovo diocesano, che è responsabile per la coordinazione di tutto l'apostolato svolto nel terreno a lui affidato.

Non ci si può pertanto richiamare all'antico concetto di esenzione, poichè la questione è stata interamente regolata dal Concilio Vaticano II e dal Codice; ciò tuttavia non può limitare il potere del Papa a servirsi, in un concreto caso, dell'esenzione in un campo più vasto.

È pertanto necessaria una cooperazione armoniosa, che rispetti i poteri reciproci che derivano sia dal potere del vescovo diocesano, sia dagli elementi essenziali della vita di un dato istituto. Per questo motivo, affidando concrete opere apostoliche, si dovrebbero stipulare adeguati accordi; si può qui inoltre applicare la legge che prevede la presentazione dei candidati agli uffici e ai compiti nella Chiesa particolare da parte dei superiori maggiori religiosi. Sono anche necessari i permessi, previsti dalla legge, quando si voglia fondare o mutare la destinazione di una concreta casa religiosa. La consultazione con il vescovo è invece indispensabile quando si tratti di chiudere una qualche casa.

Il vescovo diocesano ha invece maggiori poteri quando si tratti di istituti basati sul diritto diocesano nonché dei cc.dd. conventi indipendenti.